

НАПРЯМ 9. ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-451-4-60>

ЕМОЦІЇ В ГЛОБАЛЬНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Августюк Марія

*доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна*

Розуміння міжнародних відносин через призму емоцій є відносно новим явищем. Традиційна політична думка вважала, що емоції не відіграють жодної ролі в політиці, а фактично перешкоджають «раціональним» рішенням. Однак емоції виявились корисним інструментом, оскільки не лише формують, але і формуються соціально-політичним середовищем. Велика кількість досліджень у галузі міжнародних відносин тепер вивчає те, як емоції можуть формувати політичне сприймання поведінки, а також намагання міжнародних акторів маніпулювати, використовувати та/або розгортати емоції та емоційні прояви для політичних цілей. Менше уваги зосереджено на особливостях впливу політичної боротьби на спосіб породження емоцій та їхнє значення [2].

Наразі актуальною є так звана «політика розподілу емоцій». У теоретичному плані вивчення емоцій можливе завдяки трьом загальним формам: емоційні зобов'язання (розуміють як обов'язок акторів на міжнародній політичній арені відчувати та виражати ті чи ті емоції), емоційні права (права акторів відчувати чи не відчувати ті чи ті емоції), та ієрархія емоційної поваги (різний ступінь пріоритету, який надають почуттям тих чи тих акторів) [2].

На початку наукових досліджень емоцій у міжнародних відносинах здебільшого вивчали їхню актуальність у сфері глобальної політики, тоді як порівняно нещодавно фокус уваги змістився в бік вивчення ролі емоцій у формуванні особистості, дипломатії, прийняття рішень та політичному дискурсі [3]. Оскільки останніми роками міжнародні організації стикаються з різними кризами, питання їх громадської підтримки здається зараз актуальнішим, ніж будь-коли. Глобальна фінансова криза, пандемія Covid-19 та російське вторгнення в Україну, зокрема, пролили світло на (не)вдоволення громадян щодо таких

питань, як економічний консерватизм МВФ, (відсутність) повноважень ВООЗ або важливість та/або необхідність НАТО. Міжнародні події (голосування більшості британців за вихід з ЄС, що створило прецедент для інших країн, прагнення Молдови та України приєднатися до ЄС тощо) є яскравим нагадуванням про важливість урахування думки громадян. Цей зв'язок найкраще зрозуміти саме через аспект емоцій [3; та ін.].

З'являється все більше наукової літератури, яка досліджує афекти та емоції на різних рівнях аналізу: на рівні окремих акторів, особливо аналізуючи емоційні реакції політичних лідерів; на рівні груп, таких як соціальні рухи, політичні партії чи соціальні ідентичності, спираючись на соціологічні теорії, зокрема, теорію міжгрупових емоцій; на рівні держав, переважно з використанням дискурсивного аналізу, соціально-психологічних та конструктивістських теорій. Варто також зважати на вражаючі гібридні праці відомих учених, які намагаються охопити всі ці рівні, щоб пояснити вплив емоцій на розвиток світової політики та міждержавних відносин [1]. Сферою досліджень є, зокрема, вивчення емоцій та міжнародних конфліктів, зовнішньої політики (насамперед, західних країн, в тому числі країн ЄС), постколоніалізму, медійних дискурсів та популярної культури, глобальних проблем, мови політики тощо.

Так, зокрема, дослідження Y. Zarhloule присвячені теоретизуванню емоцій в міжнародних відносинах. K. Storch намагається зрозуміти перебіг конфлікту через розвиток колективних стосунків, оскільки під час аналізу нерозв'язних конфліктів часто виникає проблема колективних емоцій, які перешкоджають раціональному, доцільному вирішенню того чи того конфлікту. E. Erdogan та M. G. Kosen вивчають взаємозамінність контекстуальної складової емоцій у дискурсі воєнного часу, доводячи, що судження та когнітивні функції емоцій піддаються сторонньому впливу, а природа емоцій є невід'ємною частиною контексту політики, зокрема, контексту війни, що відрізняється від інших своєю інтенсивністю впливу на повсякденне життя та громадян. Інстинкти збереження та продовження життя, задоволення основних потреб тощо можуть викликати різні емоції, такі як тривога, страх, сором, гордість або (не)безпека. Контекст війни дозволяє зрозуміти інші характеристики емоцій, такі, як ліквідність і взаємозамінність. Дискурси військового часу відіграють роль емоційних фасилітаторів: емоція сорому може бути замінена гордістю через успіхи націй чи мобілізацію аудиторії, або тривога, яка випливає з ідеї вічної втрати, може стати причиною почуття безпеки через перемогу у війні [1].

Y. Gürsoy досліджує емоції та наративи духу Галліполійської кампанії під час Першої світової війни на основі газетних архівних

досліджень за останні 50 років на прикладі Туреччини, узагальнюючи, що вшанування пам'яті Галліполійської кампанії відображає колективні емоції, що лежать в основі турецької національної ідентичності, а також самосприймання амбівалентності в міжнародних відносинах. М. Soltaninejad вивчає емоційну зовнішню політику Ірану, акцентуючи увагу на ролі образи, честі та страху [1].

В. Naude на прикладі ПАР досліджує так звану «боротьбу з розбитим еґо», актуалізуючи важливі на міждержавному рівні ролі почуттів провини, приниження, гордості та сорому. S. Hebbouch розглядає емоційність з погляду марокканської зовнішньої політики та іспано-марокканської дипломатичної кризи, зазначаючи, що за допомогою вивчення впливу емоцій на міжнародну та громадянську поведінку можна аргументовано постулювати причинність міжгрупових емоцій у кризі міжнародних відносин [1].

А. J. Santana Bugés розглядає емоції як ключ до розуміння зовнішньої політики ЄС у постколоніалізмі, намагаючись висвітлити те, що можна назвати «зв'язком норми та емоцій». Автор доводить, що хоча емоціями в основному нехтували у сфері досліджень ЄС, вони тісно пов'язані з концепцією «норм» у зовнішній політиці ЄС. На користь інтегрування емоцій у дослідження зовнішньої політики ЄС у постколоніалізмі можуть свідчити емоційні реакції (або їх відсутність) (сприяння у визначенні справді важливих для зовнішньої політики ЄС норм), дослідження емоцій як багатобачної точки входу для декодування конститутивних елементів зовнішньої політики ЄС, і, нарешті, вивчення зовнішньої політики ЄС крізь призму емоцій може пролити світло на те, що було названо «розривом емоцій і дій» у зовнішній політиці ЄС. Н. Musullulu вивчає негативні емоції і політику через соціально-психологічний ракурс. Міжгрупові емоції пов'язані з ідентичністю та ідентифікацією, оскільки не можуть бути сформовані без відчуття приналежності до групи, а також тому, що виникають у відповідь на події, які впливають на соціальну категорію, до якої належить людина, а не у відповідь на особисту самозначимість [1].

S. Gürkan за допомогою індуктивного підходу аналізує значимість емоцій у кризовій дипломатії ЄС завдяки розпізнаванню зв'язку між порушеннями міжнародних норм та емоціями, а також дослідженню зв'язку між емоціями та (не)діяльністю ЄС (іншими словами, чи емоції, які переживає ЄС, призводять до дій у кризовій дипломатії ЄС, а також, чи можливо розпізнати модель «емоції-дія»). У полі дослідження Р.-Ф. Вебер лежать так звані «вестплейнінг» і транс'європейські моделі ганьби у зовнішній політиці. Р. Wawrzynski досліджує емоції співчуття в політичних нарративах через просоціальну поведінку в міжнародних відносинах. Автор вивчає відмінності між нарративами, орієнтованими на гордість, і нарративами, орієнтованими на співчуття, щоб простежити, як

непопулістська емоційна комунікація може бути спрямована на політичну аудиторію та вироблення просоціальної поведінки. Y. Ozer та F. K. Ascı досліджують правий популістський дискурс та візуалізацію негативних емоцій щодо проблем біженців [1].

M. Kumar аналізує глобальний Південь і зміну клімату через емоційний спектр виправдання. O. M. Snerge вивчає проблему усунення та повернення насильства в епоху глобального міждержавного управління. Ідеологія усунення можливості застосування сили парадоксально примножує застосування насильства в міжнародному суспільстві та всередині держав, що сьогодні (із загрозою активізації ядерної сили), однак, набуває нових форм і назв [1].

Y. van Hoef досліджує поняття дружби в китайських теоріях міжнародних відносин, які значно відрізняються від нині домінуючих західних версій. U. B. Gezgin вивчає політичну психологію «китайської загрози», що поширюється від національних загроз до групових. Емоції відіграють важливу роль для всіх сторін конфлікту, включаючи азійських сусідів і США. Китайський уряд, який нагадує про минулі приниження, хоче, щоб його поважали; але військові кроки Китаю сприймаються іншими сторонами зі страхом, недовірою та підозрою, відповідно до чого оновлюється національне сприймання загрози. У відповідь на зростання Китаю консерватори та республіканці підтримують політику стримування, тоді як ліберали та демократи реагують на активне залучення [1].

S. Adriana вивчає особливості використання емоцій у висвітленні ЗМІ Румунії російського вторгнення в Україну. R. Breeze розглядає емоції у політичному дискурсі [1].

Таким чином, багатоекторність досліджень емоцій у міжнародних відносинах вказує на їхню важливість та глобальний характер. Вивчення особливостей впливу емоцій на розвиток світової політики та міждержавних відносин актуалізує подальші дослідження у цій сфері.

Література:

1. Emotions and foreign policy in global International Relations: The West and the rest. *Symposium Abstracts*, 2022. 22 p.
2. Gustafsson K., Hall T. H. The politics of emotions in International Relations: Who gets to feel what, whose emotions matter, and the “history problem” in Sino-Japanese relations. *International Studies Quarterly*. 2021. Vol. 65. Issue 4. Pp. 973–984. <https://doi.org/10.1093/isq/sqab071>
3. Houde A.-M. Emotions, International Relations, and the everyday: Individuals’ emotional attachments to international organisations. *Review of International Studies*. 2023. P. 1–19. doi:10.1017/S0260210523000554